

Eindverslag

Verkenning nieuwe coalitie Waalwijk

(Embargo tot 8 april 2026 19.30 uur)

Allereerst spreek ik mijn dank uit dat ik van uw raad het vertrouwen heb gekregen om te verkennen welke combinatie van partijen de komende vier jaar in staat wordt geacht de gemeente Waalwijk op een constructieve wijze te besturen.

Zo'n stap is nooit een momentopname maar altijd een reactie op het verleden en een verwachting voor de toekomst. Zowel inhoudelijke als persoonlijke ervaringen spelen daarbij een rol. En niet te vergeten de campagne en de uitslag van de verkiezingen die wezenlijke veranderingen in het politieke landschap teweeg hebben gebracht.

In de afgelopen periode heeft Lokaal Belang na haar winst van negen naar elf zetels een college gevormd met partijen die een stuk kleiner waren. Met 35,5 % van de stemmen en elf zetels was zij beduidend groter dan de VVD die als tweede partij met 12,8% van de stemmen vier zetels bezette. Daarmee heeft Lokaal Belang een coalitie gebouwd die ook uit de aard van het aantal zetels allesbehalve evenwichtig kon zijn. Toch hebben alle partijen getracht op basis van een zekere gelijkwaardigheid te besturen. Dat is tijdens het eerste deel van de periode goed gegaan, daarna hebben de kleinere partijen toch ervaren dat de macht van het getal hen inhoudelijk begon op te spelen.

Aan de vooravond van de verkiezingen zijn door diverse partijen harde woorden gebezigd. Daarmee zijn de inhoudelijke en karakterologische verschillen uitvergroot en is aan de kiezer duidelijk gemaakt dat er daadwerkelijk wat te kiezen is.

De uitslag was voor velen een verrassing. Enerzijds het grote verlies aan stemmen bij Lokaal Belang dat terugzakte naar (uiteindelijk nog steeds een substantiële) 25,7% van de stemmen, anderzijds substantiële winst voor Samen Waalwijk (van 9,2% naar 17%) en vooral de VVD. De VVD was met een stijging van 13,1% naar uiteindelijk 25,9% de enige collegepartij die (zelfs substantieel) gewonnen heeft.

Het speelveld dat ik als verkenner aangetroffen heb bood getalsmatig evenwel veel mogelijkheden om een coalitie te smeden. Dat gaat van twee partijen die samen een

meerderheid hebben tot een optelsom van drie, vier of vijf partijen die daartoe ook in staat zijn. En daarbinnen zijn dan ook weer verschillende mogelijkheden.

In de verslagen die aan dit verslag zijn toegevoegd valt te lezen dat ik de partijen zowel op inhoud als op onderlinge chemie heb bevroegd. Dat leidde tot gerede twijfel bij een groot aantal partijen om als eerste keus met Lokaal Belang in zee te gaan. De VVD werd verkozen om een leidende positie in te nemen. Daar heb ik mij dan ook gedurende de gesprekken op geconcentreerd.

Daarbij ben ik gaan zoeken naar de inhoudelijke en persoonlijke match. En heb ik mij bovendien rekenschap gegeven van het feit dat de keuzes die vandaag gemaakt worden voor minimaal vier jaar bestendig moeten kunnen zijn om voor langere tijd een verandering tot stand te brengen. Met extra aandacht voor veiligheid, het aanpassen van het bestaande ruimtelijk economisch beleid, het woonbeleid en een aantal aanpassingen in het sociale domein. Bovendien ligt er een zware financiële claim van enerzijds structurele tekorten en anderzijds nieuwe wensen die structureel gefinancierd moeten worden. Een nieuwe coalitie moet daar liefst ook vanuit een gezamenlijke visie invulling aan geven.

Een exclusieve samenwerking van VVD en Lokaal Belang was voor Lokaal Belang wel maar voor de VVD niet bespreekbaar. De VVD wilde minimaal een derde partij aan boord. De keus viel daarbij op drie mogelijke partners: Samen Waalwijk, dat zichzelf in het gesprek met de verkenners ook afficheerde als sociaal rechts, CDA of SGP. Deze drie partijen waren daar allen toe bereid maar Samen Waalwijk en SGP hebben ook aangegeven dat een samenwerking van hen met de VVD inhoudelijk passender is dan met Lokaal Belang.

Samen Waalwijk heeft substantieel winst opgetekend bij de verkiezingen. Daarom heb ik ook serieus gekeken naar varianten waarbij winnaars VVD en Samen Waalwijk een rol kunnen spelen. Zowel VVD als Lokaal Belang zagen toevoeging van Samen Waalwijk aan hun tweeën inhoudelijk niet als probleem maar de combinatie zou met 23 zetels ook beschouwd kunnen worden als te overheersend in de raad. Alleen met het toevoegen van CDA of SGP aan de twee grootste partijen zou een redelijke verhouding tussen coalitie en oppositie ontstaan. Al kan dan voor deze derde partij dezelfde frustratie ontstaan als einde vorige periode met de kleinere partijen, bovendien zitten ze er dan meer als waakhond bij dan om een eigen programma uit te voeren.

De SGP beschouwt een deel van de winst van Samen Waalwijk als stemmen die voorheen bij hen terecht kwamen. Waalwijk is naar hun zeggen een stukje naar rechts opgeschoven. Door de grote inhoudelijke overlap met de VVD acht men het goed mogelijk met hen in een coalitie samen te werken. Samenwerking met Lokaal Belang acht men minder voor de hand liggend, zowel op inhoud als op het vertrouwen in een naadloze samenwerking.

Het CDA gunt de VVD het politieke leiderschap voortvloeiend uit de verkiezingsuitslag. Een meerderheid van boven de 20 zetels acht men niet wenselijk voor een gezonde democratische dynamiek. Maar alleen VVD en Lokaal Belang samen wordt volgens haar instabiel. Het CDA ziet zich in iedere combinatie van partijen als bruggenbouwer en benadrukt dat een gelijk zetelaantal van de twee grootste partijen ook een vergelijkbaar respect voor de partijen verdient.

Daarmee ontstonden uiteindelijk twee modellen die ik verder verkend heb. VVD en Lokaal Belang met CDA of SGP of een combinatie van VVD, Samen Waalwijk, CDA en SGP.

Deze tweede variant lag pas serieus op tafel nadat de VVD op haar initiatief in een extra gesprek had aangegeven beide varianten als gelijkwaardig te beschouwen. In een eerder gesprek bleek nog dat de VVD zich primair richtte op SGP of CDA als extra partij en was Samen Waalwijk nauwelijks ter sprake gekomen. Mede omdat men verwachtte dat Samen Waalwijk weinig stabiel was. In een extra gesprek dat de VVD met mij aanvroeg gaf de VVD aan dat men toch de samenwerking met Samen Waalwijk eens wilde verkennen. In een gezamenlijk gesprek bleek vervolgens dat de eerdere argwaan naar de stabiliteit van Samen Waalwijk weggenomen kon worden. En dat men ondanks diverse beleidsmatige verschillen voldoende inhoudelijke aanknopingspunten zag om samenwerking met hen als een serieuze optie te zien. Men ging zelfs zover dat naast de eerdergenoemde combinatie met Lokaal Belang en SGP of CDA de optie VVD, Samen Waalwijk, CDA en SGP net zo volwaardig werd geacht.

Daarnaast heb ik nog een gesprek met VVD en Lokaal Belang gevoerd om te proeven of en hoe er al dan niet toch tot een constructieve samenwerking gekomen zou kunnen worden tussen de twee grootste partijen. In mijn opinie hebben beide partijen in dat gesprek hun best gedaan om over te komen als serieuze potentiële partners maar waren de onderliggende twijfels dermate groot dat het wederzijds veel moeite kostte om geloofwaardig de liefde uit te spreken. Ik voorzie ook dat de

discussie over structurele extra uitgaven in relatie tot het wensenpakket van de VVD en een aantal andere partijen, structurele bezuinigingen die sowieso al aangekondigd zijn en ombuigingen ten aanzien van het staande beleid in deze combinatie een zeer zware dobber worden. Naast het uitgebreide wensenlijstje van de VVD is door Lokaal Belang vooral aangegeven door te willen gaan met bestaand sociaal en economisch beleid met een extra intensivering op openbaar vervoer en het versterken van lokaal ondernemerschap.

Concluderend adviseer ik een college van VVD, Samen Waalwijk, CDA en SGP. Zij vertegenwoordigen ruim 55% van het electoraat, hebben met 18 zetels voldoende meerderheid in de raad en zijn programmatisch in staat op korte termijn bruggen te slaan voor een constructieve samenwerking.

D66 realiseert zich dat het met 1 zetel geen substantiële bijdrage kan leveren aan de coalitie maar is zeker bereid constructief naar voorstellen te kijken, met name als het gaat om kansengelijkheid en jongeren. Haar voorkeursvariant Lokaal Belang, VVD, GroenLinksaf en D66 heb ik niet als realistisch ervaren gezien de expliciete voorkeur van de VVD (en anderen) om een rechtserse koers te gaan varen. Ook Lokaal Belang/VVD met één van de andere twee voormalige coalitiegenoten ligt daarmee niet in de rede.

GroenLinksaf ervaart dat Waalwijk na de verkiezingen een gemeente is die zich volgens haar nu als rechts-conservatief heeft laten zien, GroenLinksaf ziet zichzelf als een bruggenbouwer, een verbinder tussen bijvoorbeeld “centrum-lokale partij” Lokaal Belang en “rechtse partij” VVD. Voor de partij is van belang dat er komende jaren een beleid gevoerd wordt alle Waalwijkers zich in kunnen herkennen en dat stabiliteit en herkenbaarheid biedt voor alle inwoners.

Het gewenste beleid c.q. de aanpassing op het huidige beleid is vanuit de vier eerdergenoemde potentiële coalitiepartners in grote lijnen duidelijk, daar waar het bijvoorbeeld gaat om extra middelen voor veiligheid, visie op participatiebeleid, substantiële extra woningbouw, met een voorkeur voor de eigen inwoners, eveneens woningbouw ontwikkelen bij de locatie sportboulevard Waspik, parkeerbeleid, en een herziening van het ruimtelijk-economisch beleid waarbij duurzaam grondgebruik en groei hand in hand kunnen gaan. Zoals gezegd zal de financiële paragraaf nog een flinke dobber worden maar ik schat in dat de gelijkgestemdheid van deze partijen daarvoor een goede basis zal leggen.

Op dinsdagavond 7 april zijn de delegaties van de vier partijen op mijn verzoek bij elkaar gekomen en hebben bevestigd dat zij vanuit een gedeeld vertrouwen in elkaar deze stap willen zetten. Daartoe zullen de komende dagen nadere afspraken gemaakt worden.

Naar aanleiding van mijn gesprekken met de burgemeester, formeel vooraf en informeel nogmaals tegen het einde, permitteer mij nog wel twee opmerkingen; ten eerste over de absentie in de raad. Het is voor mij onbestaanbaar dat het regelmatig voorkomt dat meerdere raadsleden niet aanwezig zijn. Niet voor de verhouding coalitie/oppositie maar in het kader van draagvlak, solidariteit en verantwoordelijkheid roep ik u op dat tot een absoluut minimum te beperken. Ten tweede doe ik een beroep op iedereen om de lijn van de burgemeester te volgen en samen door te werken aan het verbeteren van de onderlinge verhoudingen, bijvoorbeeld door jaarlijks onder leiding van een externe begeleiding (ethische) casuïstiek te bespreken. In de gesprekken die ik gevoerd heb merkte ik een open houding om met elkaar het beste voor Waalwijk, Waspik en Sprang-Capelle naar boven te halen. Hou dat zo!

Onno Hoes.

8 april 2026